

A R T E S A D E L L E I D A

LA FEMOSA

REVISTA D' OPINIÓ I D' INFORMACIÓ LOCAL
núm. 136 - juny/juliol 1992

INAGURACIÓ DEL NOU LOCAL

PÒRTIC

El diumenge dia 21 de juny ens deixava, sobtadament, per sempre, Joan Fuster, l'escriptor valencià de Sueca (Ribera Baixa), als seus seixanta-nou anys d'edat. La figura de Fuster, de cabdal importància per a deixar clar, des de la "seua" ciutat, la tan discutida (discutida des de sectors marginals a la cultura) unitat de la llengua catalana. En un petit apuscle titular Qüestions de noms publicat per "Edicions d'Aportació Catalana" (Barcelona 1962) deixava ben clar, amb força arguments del tot convincents, que la nostra llengua (tant si l'anomenem català, mallorquí o valencià) era la mateixa arreu dels Païssos Catalans. Segurament que sense aquest gran personatge que era Fuster (crític agudíssim i agosarat), el panorama literari del nostre entorn cultural, però sobretot el del País Valen-

cià (nom que ell va començar a usar), no seria el mateix.

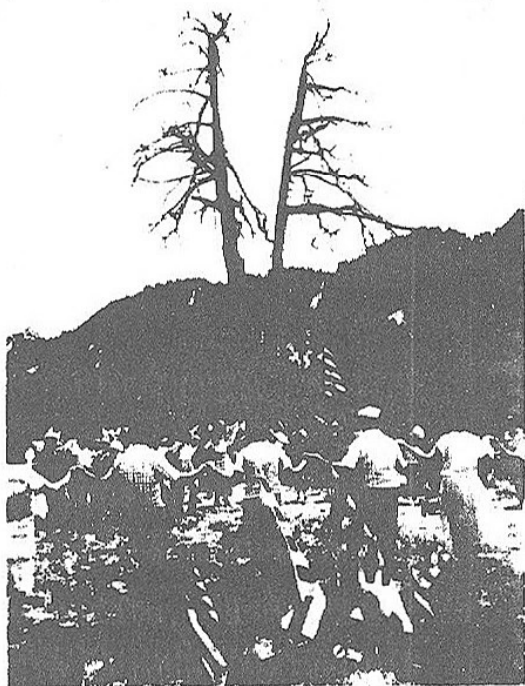
Encara que no creiem en la fatalitat, sí que ens adonem de la mala sort que tenim amb els nostres escriptors més estimats. En pocs anys hem vist desaparèixer (entre altres), Manuel de Pedrolo, Maria Eurèlia Campmany, la Montserrat Roig (aquesta encara jove), que tot i tenir una obra escrita molt important, n'esperàvem encara més, ja que dins el nostre petit món cultural, la seva presència era encara necessària. Deiem ara mateix que no creiem amb la fatalitat, però tot i així, aquestes coincidències ens fa estar atemorits. Potser és que dins d'una cultura tan contínuament agredida com la nostra, ens fa por la pèrdua de qualsevol servidor d'aquesta cultura, perquè sempre ensensem que retrocedim, en lloc d'avançar d'una manera clara i

decidida. No, no ens podem permetre el luxe de perdre escriptors, pensadors o forjadors de la llengua tot i que sabem que això, fatalment, s'ha de produir. Els nostres personatges els voldríem immortals perquè només així estaríem segurs que la nostra cultura, la nostra llengua, no estaria en perill d'extinció.

Quan Joan Fuster l'any 1962 va publicar *Nosaltres els valencians* (el primer llibre d'Edicions 62), el panorama cultural (en català) del País Valencià, era dessolador. Aquell llibre va fer esquinçar més d'una vestidura, ja que va ser contestat violentment per sectors reaccionaris (i no tant

reaccionaris) valencians. Al cap de trenta anys justos i de trenta edicions (ara acabava de sortir la darrera), la tesi fusteriana s'ha imposat d'una manera clara i rotunda i el panorama literari, en català, del País Valencià, ara és fracament encoratjador; una gran fornada d'escriptors i escriptores, joves, de talla indiscutible, ha sorgit els últims anys. Els escriptors valencians són ben coneguts arreu dels Països Catalans.

Joan Fuster és mort, però els seus llibres, els seus articles, el seu mestratge, són ben vius i seguiran entre nosaltres fent-nos companyia. Descança en pau, Fuster.

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ I D'INFORMACIÓ LOCAL

NÚM. 136

JUNY/JULIOL 1992

EDITA: AGRUPACIÓ CULTURAL
"LA FEMOSA"
CARRER DELS GALLART, 7
ARTESA DE LLEIDA

SEGONA ÈPOCA

DIPOÏT LEGAL: L-264 - 1981

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

ÍNDEX

PÒRTIC / 1

AL BON AMIC ALBERT ROIGÉ / 4

Per Josep Mª Cuadrat i Ribelles

NOTES I NOTÍCIES / 5

UNA FESTA PER RECORDAR / 9

Per Joan Cassola

MINI AUCA DEL 25^è ANIVERSARI

/ 14 Per R. V. M.

ENTRETENIMENTS / 16

Per M. N.

RECULLS HISTÒRICS DE LA VILA

D'ASPA / 18 Per Jomaes

AMB POQUES PARAULES / 22

Per Felip Gallart i Fernàndez

ARTESA DE (LLEIDA) / 24

Per A. Costafreda

FOLKLORE ARTESENC / 26

Per A. C.

Els articles i opinions que apareixen a les pàgines de LA FEMOSA reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

Al bon amic Albert Roigé

El nostre bon amic Albert,
ens acaba de deixar,
per més que ha estat molt
sofert
amb res s'ha pogut curar.

Enmig de la primavera,
que és el temps de les flors,
s'ha marcit de quina manera!,
i, ens ha trencar els cors.

Fa poc temps l'amic Cuadrat,
ell també ens va deixar,
ara sembla que ha estat imitat,
l'has volgut acompanyar.

Ens has deixat molt depressa,
bon amic Albert Roigé,
el teu mal no ha estat befa,
i sempre et recordaré.

Una malaltia has tingut,
que no has pogut superar,
per més que no has estat sorrut
t'ha portat al més enllà.

No jugarem més als escacs,
tampoc no recitarem versos,
els teus jocs eren ben pensats,
els teus versos eren immersos.

I al local dels jubilats,
allí hi ha quedat un buit,
ens hem quedat tots astorats,
pel nostre amic molt volgut.

Que Déu et tingui a la Glòria,
bon amic Albert Roigé,
jo et tindré a la memòria,
per tot el temps que podré.

Josep Mª Cuadrat

l'Albagès, abril de 1992

NOTES I NOTÍCIES

LA FEMOSA 25^è ANIVERSARI

La nostra Agrupació cultural va celebrar durant els dies 29 i 30 de maig el 25è aniversari de la creació de l'Agrupació, amb tot un seguit d'actes mereixedors d'aquest esdeveniment.

El dia 29 a casa la Vila, en MANEL LLADONOSA va ser el conferenciant encarregat de fer un breu resum històric cultural dels darrers 25 anys. Acte seguit un aperitiu servia per inaugurar el nou local social adquirit el juny del 1991.

El dia 30 de maig, PAU RIBA, a 2/4 d'11 del vespre a la sala de la llar del poble,

amb el seu recital de cançó catalana i amb l'acompanyament del seu fill "En Pauet" encarregat de produir efectes visuals i òptics a to amb la cançó interpretada per Pau Riba, no van aconseguir omplir la sala, però sí divertir el públic present. També foren presents a aquest acte els veïns del nostre municipi JORDI ORÓ i JOAN CASSOLA, els quals varen interpretar unes quantes peces musicals a l'inici i fi de l'espectacle guanyant-se l'estima i aplaudiments del públic que en demanava una rera l'altra.

CONFERENCIA DEL MANEL LLADANOSA

AUTOCRÒS ARTESA DE LLEIDA

El passat dia 21 de juny, tingué lloc a Artesa, concretament en uns terrenys ubicats al Saladà propietat d'en Josep Mª Jové Vilalta propers a la Bassa el Pla, el primer autocròs d'Artesa de Lleida.

Aquest autocròs va estar organitzat per tot un grapat de gent jove d'Artesa (amics del motor d'Artesa de Lleida), que van posar tot el seu esforç i il.lusió en la bona realització d'aquest acte, que va aplegar una gran quantitat de gent de

diferents indrets de les terres lleidatanes.

Els participants en les proves d'autocròs, eren corredors de diferents municipis presentant-se només un d'Artesa (en Toni Escolà) que va haver d'abandonar les pistes molt d'hora per problemes al seu vehicle.

La manca d'incidents greus i l'espectació i novetat d'aquest acte a la nostra vila, el van convertir en tot un èxit.

APROVACIÓ DE NOMS DE CARRERS DEL NOSTRE MUNICIPI

El dia 28 de maig l'Ajuntament del nostre municipi va acordar per unanimitat de tots els presents l'aprovació i canvi d'uns quants noms de carrers del nostre municipi que es descriuen a continuació:

a.- Al carrer que va paral·lel al carrer Mestre Ginera que uneix la carretera de Lleida per davant de les piscines municipals amb el camí del Saladà se li otorga el nom de C/ DE LA LLACUNA.

b.- Al carrer perpendicular al carrer Mestre Ginera que uneix aquest amb l'anterior se li posa el nom de C/ DE PUIGVERT, tram de carrer que coincideix amb l'anomenat camí de Puigvert.

c.- Al carrer que va des del carrer Castell, passant per davant la cooperativa la Ginesta se li dóna el nom de C/ DEL MOLI NOU.

d.- Al carrer que va des del c/ Castell i baixa per darrera la cooperativa la Ginesta se li posa el nom de C/ DEL SALADA.

e.- A l'anomenat fins ara C/ VICTORIA se li canvia el nom i es dirà RAVAL DE LA SRA. VICTÒRIA.

f.- Al tram de carrer que coincideix amb l'antic camí d'Albatàrrech que es deriva del creuament amb l'ara anomenat RAVAL DE LA SRA. VICTÒRIA se li posa el nom de C/ D'ALBATARRECH.

g.- Al nou carrer sorgit com a conseqüència de la reparcel·lació de la zona de l'acabament del carrer Sant Ramon, que es deriva de la rotonda i va perpendicular al dit carrer, se li dóna el nom de C/ PLANS DE LLEIDA.

h.- Al carrer que es deriva del carrer Hortes, passant

per darrera les escoles i zona d'equipaments, paral·lel al c/ Sant Ramon se li posa el nom de C/ DE MONTILLEU.

i.- Al carrer que es deriva del carrer Sant Ramon, passant per la vora de les escoles i que s'allarga més enllà de la carretera de Lleida passant per darrera de les càmeres frigorífiques Sant Miquel i de la Cooperativa del Camp Comarcal Les Garrigues, se li dóna el

nom de C/ DE LES ESCOLES.

j.- Al carrer que es deriva del carrer Hortes i passa per darrera la bàscula municipal se li dóna el nom de C/ DE LES ERES.

k.- Al carrer que es deriva de la plaça de davant de la llar del Poble, passant per davant del poliesportiu i camp de futbol se li dóna el nom de PASSEIG DEL CEMENTIRI.

ADHESIÓ A LA FUNDACIÓ **UNIVERSAL DE LA SARDANA**

L'ajuntament d'Artesa de Lleida a la seva sessió del passat dia 28 de maig va acordar adherir-se a la fundació universal de la Sardana, concedint una aportació econòmica

única de 15 pessetes per cada habitant. La qual cosa representa un total 18.165 pessetes atès que el cens de població a 1 de gener del 1992 és de 1.211 habitants.

UNA FESTA PER RECORDAR

Dissabte, 30 de maig de 1992. Deu dies després de la gran victòria del Barça a Wembley, el poble d'Artesa de Lleida es disposava a celebrar el 25è aniversari de la seva revista, La Femosa. Calia organitzar una sèrie d'actes més o menys culturals i arrodonir-los amb una bona actuació d'un grup o artista català que oferís certes garanties. Varen venir a casa a preguntar-me si podia connectar amb Celdoni Fonoll, però jo no el coneixia. Vaig proposar en Pau Riba, amic meu i amb qui ja havia tocat la bateria fa "la pila" d'anys. Vaig posar-m'hi en contacte per saber quins detalls econòmics i tècnics precisava i, finalment, la proposta fou acceptada pels membres de la Femosa. Per fer-ho més amigable i familiar, vaig proposar a la reunió prèvia que també actuessin els grallers d'Artesa de Lleida,

l'Eva Drudis, i en Jordi Oró i jo mateix. Els grallers, finalment, no es varen animar, l'Eva no podia perquè havia d'anar a un casament i, a la fi, vàrem ser en Jordi i jo els que i actuàrem en representació del poble.

I va arribar el dia esperat. Tots érem responsables que la festa resultés bonica. Els de la Femosa com a entitat organitzadora, jo com el que havia connectat amb l'artista, el poble com a públic assistent i en Pau Riba, en Jordi Oró i jo mateix com a encarregats que tot anés bé amb la nostra música. Hi havia un bon equip llogat que garantia el so, però el primer contra-temps va venir just quan començàvem a fer les primeres proves, amb l'aiguat que va caure i que ens va deixar gairebé dues hores sense llum. Això ens va fer anar amb presses i nervis fins a darrera

hora i possiblement va desanimar bastant gent a venir al recital. Encara i així, la festa va començar amb no massa retard i el públic va saber estar a l'alçada de les circumstàncies.

Des que varen sonar les primeres notes de la guitarra d'en Jordi, ja es va veure que havia d'anar tot bé. La incertesa, els nervis i les presses es varen quedar al carrer i a l'escenari només hi havia ganes d'agradar i de reflectir tot un cúmulo de sentiments positius envers la gent d'Artesa, en una ocasió tant especial. En Jordi i jo havíem assajat només dos dies, però ens sabíem la lliçó i teníem moltes ganes de tocar junts des de feia temps. Quan vàrem sentir els primers aplaudiments, ens vàrem animar i emocionar i ja tot va ser encara més senzill, doncs estava molt clar que érem a casa i que no hi havia res a témer. En aquell mateix escenari vaig conèixer, ja fa més de quatre anys, l'Ester de cal Bravo i va ser molt bonic per a mi tornar-hi a tocar, ja sense pertànyer a la Gira-sol. Ara li pertanyo a ella, ara sóc d'Artesa, i per

això em vaig sentir molt a gust quan, a la quarta cançó, va sortir a tocar els bongos amb en Jordi i jo. La cançó es deia "Per un motiu superior" i, tocant-la els tres per la gent d'Artesa, em vaig sentir realitzat, feliç. En total, la primera part, la nostra, havia sortit bé, fins i tot millor del que podíem haver-nos imaginat. I encara quedava el plat fort, l'artista, el geni, en Pau Riba. D'ell depenia l'èxit de la festa.

Va venir acompanyat dels seus fills "Pauet", de vint-i-un anys i l'Àngel de deu, i d'una amiga, Teresa, que és directora de teatre i que va tenir cura de les llums de la sala durant l'actuació. Varen arribar a casa nostra a les tres de la tarda i es varen menjar molt a gust el plat de macarrons al forn que l'Ester ens havia preparat per a dinar. En Pau no és famós precisament per la seva puntualitat i no era qüestió de córrer riscos innecessaris, per la qual cosa el millor era que vinguessin aviat i així, a part de convidar un vell amic a casa, que

sempre és bonic, asseguràvem la seva presència física, tant per muntar i provar com per a sopar i actuar.

Havent dinat, ell i ella van fer una petita migdiada, i l'Àngel es va encarregar d'arreglar, en una capseta de cartró, els cargolets i altres petits animalets que sortirien pel projector del seu germà durant l'actuació del pare. Un xiquet molt trempat, aquest Àngel. Així com en Pauet, és fill d'en Pau i de la seva primera dona, la Mercè, l'Àngel ho és de la segona, Cris. Els tres viuen junts al poble de Tiana, en una masia anomenada la "Casa Gran". Als volts de les set, vàrem arribar tots a la Llar i la fugida de la llum no va poder impedir que l'ambient entre tècnics, artistes i organitzadors fos en tot moment el millor. En una persona tan imprevisible com és en Pau i que, a més a més, ha d'actuar sol, és molt important que se senti a gust i en confiança entre la gent del poble pel que ha d'actuar i, en aquest sentit, tant per la nostra amistat com pel tracte previ que va rebre per

part de tots, sopar a La Barretina inclòs, la seva predisposició a fer-ho bé era total.

La resta, ja la sabeu. Va cantar els seus temes de sempre va llegir, va parlar, va presentar temes nous i, en resum, va fruir força. I creieu-me que no pas a tot arreu poden dir el mateix, doncs és una persona un tant especial que ha conegut molts escenaris i molta gent i no és senzill motivar-lo. A Artesa ell s'ho va passar bé i, com a conseqüència el públic també, això sempre sol ser així. I d'això precisament es tractava, que ens fes passar una bona estona com només ell sap fer-ho, si s'ho proposa. Va ser una actuació completa, bonica i marcada per la bona recepció de tots amb tots. I com podeu suposar, em va agradar moltíssim sortir a acompanyar-lo a la darrera cançó davant vostre, doncs, a part que vaig ser el seu bateria durant més d'un any, ja ho vaig dir a l'escenari i ho repeteixo ara, que estic convençut que de totes les persones i artistes que he conegut a la vida, en Pau Ribà és l'únic geni en carn i ossos, de

debò. Ara ja té 44 anys i potser ja se li noten una mica, però el talent artístic d'aquest home en plena forma jo, francament, no l'he vist a ningú. I per a mi va ser una alegria immensa poder-vos-el portar a Artesa i que tot anés bé, una alegria històrica que espero que no sigui la darrera.

I què dir-vos de la vostra reacció, un cop acabada l'actuació d'en Pau, demanant-nos a en Jordi i a mi que tornéssim a sortir?. Com diria el Màgic Andreu "això ja és massa!", com vàrem disfrutar i quin enteniment més bonic hi havia entre vosaltres i nosaltres!. Podeu estar ben orgullosos d'en Jordi artesencs, com ja sé que esteu, doncs és realment el músic que us representa i el que sempre està a punt per quan se'l demana. És un artista de cap a peus i sent la música com molts pocs, és autèntic de dalt a baix i senzill i bona persona com ningú... i es està orgullós de ser fill d'Artesa i de ser pagès i català, com ha de ser. Què bé m'ho vaig passar, tocant amb ell per a vosaltres! us ho juro, veient i sentint com vi-

brava d'entusiasme amb els vostres aplaudiments.

I aquesta festa, doncs tan emotiva, va ser possible gràcies a La Femosa, la nostra Agrupació Cultural que ja té 25 anys d'història. Aviat es diu, 25 anys, un quart de segle. Gent que desinteressadament es preocupa que cada mes surti la seva revista al carrer reunions, problemes i mals de cap, catalanisme,... tot perquè el nostre poble tingui la seva publicació pròpia i estigui a l'alçada cultural dels temps que corren. Penseu com penseu, el mínim que es mereix la gent de La Femosa és el vostre reconeixement, i tots aquells que no vàreu venir als actes del 25 aniversari, penseu-vos-ho bé i una altra vegada no hi falteu que La Femosa és de tots i per a tots i l'únic que va faltar a la festa va ser que la Llar estigués plena de gom a gom.

Per acabar agrair a tots els que hi vàreu ser presents amb la vostra escalfor i energia, fixeuvos quins comentaris més bonics ens van dedicar els diaris "El Segre" i "Diari de Lleida":

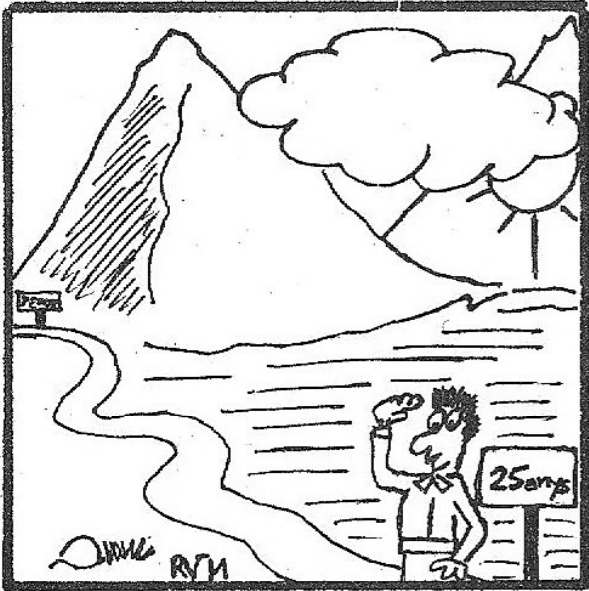
"...Hay que felicitar a los miembros de la asociación cultural La Femosa por contratar a Pau Riba para celebrar su aniversario. Con ello y para quien firma esta crónica, no solo han demostrado tener un gusto excelente, sino también ser una verdadera asociación cultural, libre de las presiones de la moda y de los aplausos sin eco que hubiera propiciado cualquier otro espectácu-

lo surgido de la oferta de la frivolidad." (Josep Ramon Jové - El Segre).

"...És emocionant i esperonador que un muntatge tan senzill com el que es va veure i sentir a Artesa comuniqués tanta vida, poesia i saviesa, quan es estan acostumant a uns concerts on el muntatge és tant aparatós que no podem percebre subtilesa." (Tonet Rufié-"Diari de Lleida").

Joan Cassola

1

Tot mirant allà enrera ,
veig els seus inicis .

És aquella FEMOSA
creada per principis .

2

Aquell any seixanta-set ,
preludi d'un seixanta-vuit ;

un període que Artesa
no havia d' ésser buit.

3

Perquè la nostra FEMOSA ,
és així com naixia .

Entre feina i feina ,
cada dia , reixia .

4

Quantes coses hem vist passar ,
la majoria de cinc en cinc .

I és que el temps vola ,
i ja n'hem complert vint-i-cinc .

5

I arriba la celebració
on tots anem de plata ,

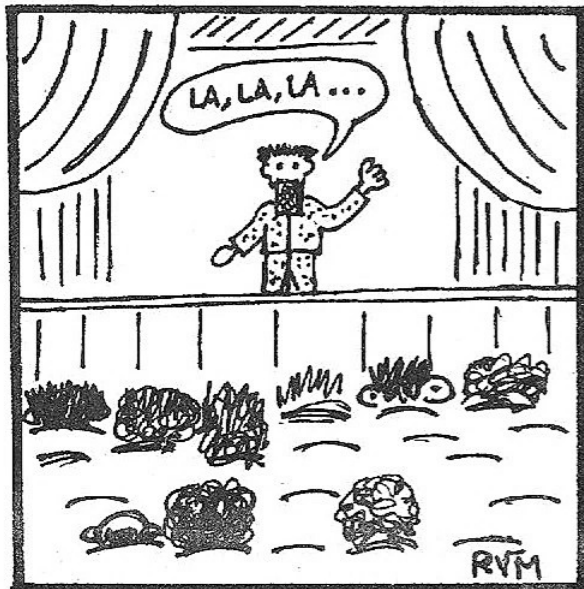
i és que no l'hem de vendre
gens ni mica barata .

6

Conferència i seu nova ,
res millor per inagurar

una celebració històrica
que acaba de començar .

7

Memorable nit van tenir
aquell dissabte joïós ,

tots ho van fer
d'allò més deliciós .

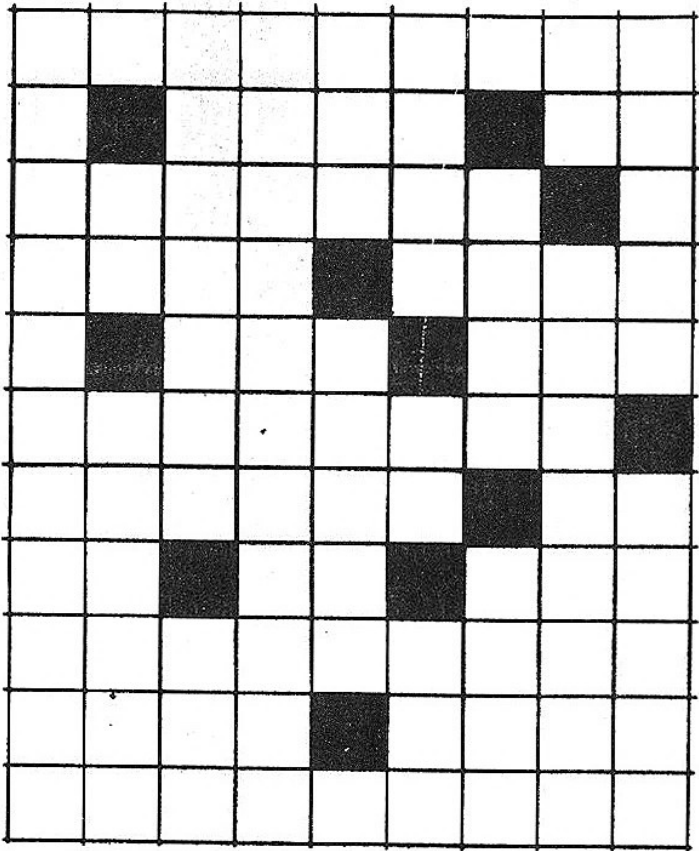

8

Esperar als cinquanta
ara, tot just, només ens resta ;

Tot mantenint la FEMOSA
que és una obra que s'hi presta .

MOTS ENCREUATS

HORITZONTALS.

- 1.- Reduir a carbó. 2.- Relativa o pertanyent a l'eco. Partícula per a demanar assentiment. Vocal. 3.- Al revés, planta hortícola. Fermíssim, tenaç.
- 4.- Independència, alliberament
- 5.- Consonant. Bramar, bramular
Al revés, ciutat francesa.
- 6.- Al revés, punt cardinal.
Consonants seguides. Ajuntava, lligava.
- 7.- Al revés, Eduardo..... (polític xilé vençut per S. Allende). Pati interior voltat de pòrtics. Consonant.
- 8.- Barbarisme, nata amb sucre.
Prefix que vol dir anterior.
- 9.- Rei dels huns. Comarca del Principat.

VERTICALS.

- 1.- Celestial, i a demés nom de dona. 2.- Al revés, varietat de cafè. Marca de cotxe. 3.- Moneda encunyada, a Girona del 1462 al 1469. 4.- Dues vegades. Consonants. Enfilar, és posar això.
- 5.- Al revés, classe de simi. Article. 6.- Estatal.
- 7.- Vocal. Un pel tot desgavellat. 8.- Municipi de la Segarra. Unió de Repúbliques desapareguda. 9.- Element metàl·lic. Vocal. 10.- Vocal. Quatre vocals repetides. Preposició.
- 11.- Bleda-rave, planta herbàcia.

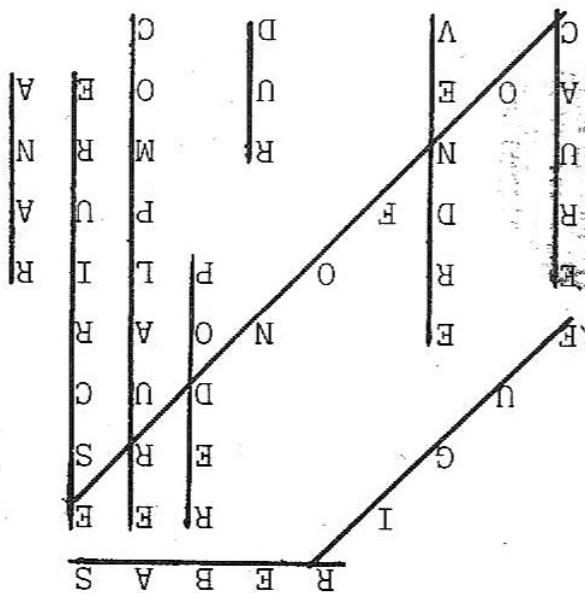
SOPA DE LLETRES

D	I	N	T	R	E	B	A	S	W
E	D	E	I	N	I	R	E	E	P
U	K	G	S	T	D	E	R	S	I
H	U	I	N	E	Q	D	U	C	H
F	T	E	S	I	N	O	A	R	I
E	N	R	Z	O	E	P	L	I	R
R	U	D	F	T	W	S	P	U	A
U	F	N	I	S	R	E	M	R	N
A	O	E	X	N	U	T	O	E	A
C	E	V	S	E	D	I	C	T	N

Buscan dintre del quadre hi trobareu els noms de deu verbs irregulars.

SOLUCIONS

- HORIZONTALS.**
- 1.- Carbonitzar. 2.- Ecoica.
  - 01. E. 3.- Col. Acèrrim.
  - 4.- Emancipació. 5.- S. Braol.
  - L16. 6.- Est. Mn. Unia. 7.-
  - Frei. Atri. T. 8.- Natilles.
  - Ex. 9.- Atlla. Osona.
- VERTICALS.**
- 1.- Celestina. 2.- Moca. Seat.
  - 3.- Rocaberti. 4.- Bi. Nr. Fil.
  - 5.- Macaco. La. 6.- Nacional.
  - 7.- I. Epl. 8.- Torà. Urrs.
  - 9.- Zirconi. 0. 10.- A. IIII.
  - En. 11.- Remolatxa.

Reculls històrics de la vila d'Aspa

Tots aquests apunts d'història del meu poble, varen ser recopilats per l'últim mestre que vait tenir, ell es deia Benito Cambra (q.a.c.s.) I jo aprofitaré "La Femosa" per fer-li un homenatge.

S'ha dit que la història és el record de la vida d'un poble i també que "recordar es tornar a viure". Totes les dades que transcriuré varen ser espigades les unes de diferents obres i les més emprades de l'arxiu parroquial, no per confirmar la frase d'en Manrique que deia "que qualsevol temps passat va ésser millor", sinó amb el propòsit que el record de la vida pretèrita que ens ha engendrat el present, ens serveixi d'estímul per avançar amb patriotisme cap a un felix demà.

La més antiga referència de la vila d'Aspa en les Garrigues es va trobar al volum I del "Liber Feudorum Maior"

(secció d'Estudis Medievals de Barcelona 1945), a la pàgina 27 es menciona en transcriure un document en llatí datat a Jaca el 30 d'abril de 1.170. L'esmentat document tracta de l'homenatge que va fer el rei Alfonso I a la viscomptessa Maria de Bearn per les seves terres de Bearn i Gascunya.

Una altra referència del castell d'Aspa, de data 1 de novembre de 1.312 es pot trobar al volum III de la Sigillografia Catalana de Ferran de Segarra. Dit autor sonsigna i menciona en català una concessió en llatí atorgada a Poblet per l'Abat Andreu de Timor a l'Arcebià de Barcelona Hug de Cardona, permetent que els ramats que aquests tenia al castell d'Aspa poguessin pasturar als territoris dels castells de Cogul i Juncosa que eren del monestir amb algunes excepcions.

Altres aportacions aparei-

xen a la Geografia General de Catalunya d'en Carreras i Candi (tom corresponent a Lleida escrit per C. Rocafort, en el qual es consigna que al cens de 1.359 figurava a la vegueria de Lleida amb 15 focs.

El patrocini de Sant Julià és de temps immemorial, ja que en una llibreta de comptes en català de l'arxiu parroquial hi ha una anotació de l'any 1.450 en què diu: "Iglesia de Sant Julià d'Aspa".

El cardenal Lluís Joan de Milan havia convocat Sínode per celebrar-se a Aspa el 8 de novembre de 1.494, "propter pestem" a Lleida; no obstant a petició del "Capitulo", va ésser traslladat a Alfès per al dia 20, encara que tampoc no es va reunir (Geografia esmentada).

També regirant l'arxiu es troba un volum en llatí i català amb escrits del vicari Joan Flix i Joan Massot, a part d'altres assumptes hi consta una donació que va fer Catalina Pelegrí de Lleida a la Universitat d'Aspa al 1.534 i un inventari d'una casa d'aquesta Vila amb data 8 de Gener de 1.535 on hi consta les següents

partides: 2 llances i una rodella; 2 ballestes amb les seves gafes; 2 espases i 1 "broquel", 1 tassa de plata sobredorada, 3 culleres de plata, 1 tassa de plata plana, 3 anells de plata, 2 collarets de corall, unes arrecades de plata, 1 còfia brodada amb or.

A jutjar per nombroses referències i segurament pel fet de tenir aquí al poble un palau gòtic, propietat de la Mitra, el senyor Bisbe visitava amb freqüència aquesta Villa. Per l'anotada Sillografia Catalana se sap que el Prelat escrivia d'aquí d'Aspa al "Capítulo" de Tarragona el 4 de gener de 1577 La fundació de la Cofradia del Rosari va tenir lloc el 28 de maig de 1.594 segons figura al llibre "Cofradia del Rosario" escrit en català i castellà. Al mateix temps coexistia també la Cofradia del Sant Nom de Jesús que l'any 1.595 tenia 118 cofrades dels dos sexes (llibre Fundació de la Cofradia del Sant Nom de Jesús).

D'un llibre de la sagristia incomplet i deteriorat en català i castellà, hi ha escrit que l'any 1.600 el blat es ve-

nia a 30 sous la quartera; cal notar, que tant en aquest llibre com en un altre de l'any 1.649, en llatí, 25 veïns d'Aspa reconeixen deure a la Rectoria quantitats de gra o amb metal·lic (lliures, sous i diners). En aquest mateix any 1.649 es dóna el títol de Vila a la localitat.

Al "Llibre de la Comfraria del Dulcíssim nom de Jesús" en català i castellà apareixen còpiades del llibre Vell les ordenacions. A la 11^a es mana que cap cofrade, jugui a cartes ni a pilota que no siguin amb cartes i pilotes de la Cofradia. En aprovar aquestes ordenacions al 12 d'abril de 1.760, el senyor Bisbe adverteix pel que fa la ordenació 11^a, que sols es permetiran les cartes per honestes recreacions i jocs lícits, però no per "envite", i altres prohibicions. Amb el mateix llibre sabem de la visita pastoral el 25 juliol de 1.774 del Bisbe Joaquim Antoni Sánchez Ferragudo, el qual va manar que els contes de la cofradia es fessin en castellà. Igualment compstà la dada alegre que els músics de les Festes Majors de 1.768 i

1.769 fossin pagats per la Cofradia i que van costar 6 lliures i 7 lliures els sous, respectivament.

Al 1.777 l'obrer d'Agramunt, Francisco Urgell, que es trobava treballant a Aspa amb motiu de les obres del palau del senyor Bisbe, va assassinar d'una ganibetada Rudo Bosch; fou penjat a Lleida (més endavant contaré amb detalls aquest assassinat).

El costum de fer esquetllots, el 17 d'octubre 1.782 va costar la mort al veí d'Aspa Isidre Ros, que era del Consell. Va ésser assassinat pels joves del poble quan tractava d'impedir que portessin a cap tan arrelat costum. Alguns d'aquets joves per la por al càstig, varen marxar, ingressaren a l'exèrcit i, no tornaren mai més a les seves llars, (Llibres de Memòries i Geneologies).

Gertrudis Monné i Aixut, disposa el 17 de maig de 1787, que en cas de mort sigui enterada a la sepultura de la seva propietat davant la Capella de les Animes (testaments). Aquesbe, ja que els seus antecedents

També quantitats gastades per comprar ventolls, tafetans i per plantar l'arbre de Maig.

Segons notes de diferents capellans que van viure a la Parròquia, durant els anys 1.845 al 1,853 inclusivament, les collites varen ser nul·les excepte 1.848, i els veïns d'Aspa es trobaven molt endeutats.

Des de març de 1.851 a maig de 1.853 va estar de capellà Manuel Fabregat. Durant aquest temps va passar una temporada el Senyor Bisbe al Palau. Es varen fer obres com el pou de l'hort. En aquest període va passar per Aspa el general Larrocha, el qual va ésser homenatjat pel capellà. Tenia aquest senyor (diu el llibre de Memòries) molt bon parament de taula i llit, i la casa tan ben amoblada com qualsevol home, millor per viure en palau Reial que per palau d'Aspa.

En contrast de les virtuts de les dones del poble, una casada, hereva de casa principal (del qual nom no vull acordar-me per no ferir la susceptibilitat dels seus descendents) va ocasionar mals de cap al capellà i fins i tot al senyor Bis-

ta dona fou la mare de Pau Monné tal com figurava a la làpida que cobreix la tomba.

Als comptes de la Cofradia del Nom de Jesús, corresponents a diversos anys figura una anotació que diu: "Cobrat a la porta de l'església per casaments" Això demostra que els contraients abonaven alguna quantitat, també apareixen despeses per cavar fosses, i ingressos per arrendament de pilotes (1.794). eren de freqüents i escandolosos tractes amb tota mena i edat d'homes, sexualment, fins quan va anar-se'n cap a un altre poble de la comarca l'any 1.855, després d'haver arruïnat el seu patrimoni i el del seu marit, que també era del mateix poble ("Memories").

D'aquest temps era la imitació dels Manaments, referits a la llibertat, alguns dels quals tinc a la vista: "El primer, estimar la llibertat per damunt de totes les coses". "El tercer santificar les festes nacionals". "El cinquè no matar per causes polítiques".

Continuarem el proper mes.

AMB POQUES PARAULES

El jove estàtic

El diari "El Segre" de la nostra ciutat publicava un article on lloava La Femosa per haver contractat el cantant Pau Riba amb motiu de la celebració del vint-i-cinquè aniversari de l'entitat, el dia 30-V-1992. Deia J.R. Jové en el seu article: "Cal felicitar als membres de l'associació cultural La Femosa per contractar Pau Riba per celebrar el seu aniversari. Amb això han demostrat, no solament tenir un gust excel·lent sinó també ser una vertadera associació cultural, lliure de les pressions de la moda i dels aplaudiments sense ressò que hagués propiciat qualsevol espectacle sorgit de l'oferta de la frivolitat".

El lamentable del cas ha estat la poca incidència que l'acte tingué entre els joves de la nostra població. El jove artesenc, parlo en general, es desentén de l'oferta cultural

que des del mateix poble se li adreça, i no diguem quan es tracta de treballar per esdevenir el protagonista i difussor de cultura. El prototipus de jove actual viu la vida com a simple espectador d'una cultura enllaunada i comercial on només compta com a ésser passiu. Les coses mereixen la seva atenció només quan van precedides de prou pararernàlia publicitària i pot esdevenir el més perfecte dels espectadors. No està per a subtileteses o interaccions creatives; per a ell només existeixen, bàsicament, aquelles coses que són a l'ordre del dia d'una societat que el considera en funció, fonamentalment, del seu potencial de despesa: la discoteca, el pub, la tele, les pel·lícules americanes d'acció, un bon cotxe, l'esport, gaudir d'un bon aspecte, els estudis com a mitjà de promoció social, són algunes de les seves mane-

res de matar el temps. Potser algun dia s'adonin que allò que vertaderament compta no és susceptible de mercadeig, no es comprable ni vendible, ni s'anuncia en lletres grosses per cap pantalla. La llibertat, el bé més preuat de tots, sempre cal cercar-lo fora del gregarisme i de la uniformitat, molt lluny de les etiquetes on consten el preu de les coses:

Fa 25 anys, un grup de joves il.lusionats i inquiets fundaren La Femosa, una mena de plataforma de llançament cultural al servei del poble. Aquesta entitat ha estat, des de llavors, darrera de totes les propostes culturals que s'han

fet al nostre poble. Avui, els joves artesencs semblen estar molt lluny d'aquest esperit. No es mouen per res que s'aparti de la seva pròpia parcel.la de consumisme. No s'adonen que, a la fi, aquesta és la més trista de les immobilitats -una manera com una altra d'esdevenir fòssil-. Només els desitjo que no els passi allò de "l'home estàtic", que deia Pau Riba en una cançó: "Es l'home estàtic/ la tristesa l'ha matat/ les orenetes/ d'ell, mort, fred, han emigrat./ Pobre home al cel sigui". Clar que, a ells, que més els dóna Pau Riba. Consumeixin en pau.

Felip Gallart i Fernàndez

RECITAL DE PAU RIBA

ARTESA DE (LLEIDA)

Cada dos per tres, tinc un d'aquells sobresalts que em poden matar en la qüestió d'Artesa de Lleida o Artesa de Segre, i si no m'hi quedo, és ben bé perquè ja començo a estar-hi una mica immunitzat. Però és que n'hi ha per a llogar-hi cadires i, a vegades, fins i tot, ja passa de taca d'oli. O la gent és analfabeta o no llegeix mai el remitent, doncs no puc explicar-me el per què, tantes i tantes vegades que hom contesta un escrit nostre, facin passar, la seva carta, per Artesa de Segre. Encara que digui que no puc explicar-m'ho, sí que ho entenc (d'això ja n'he parlat d'altres vegades i no cal, penso de tornar-hi ara). El que realment no entenc és per què els artesencs els costa tant d'adonar-se que, amb el canvi de nom del nostre poble, el problema estaria, gairebé resolt. I és que, tornem a dir:

Artesa de Segre és, en realitat Artesa de Lleida, perquè és de la província de Lleida, i la gent que no vol perdre temps "rumiant", va al segur. I malgrat tot, les cartes arriben; fan més tomb, però arriben.

La revista LA FEMOSA va donar-se d'alta a l'Associació Catalana de la Premsa Comarcal (ACPC) fa uns dos anys. Aquesta associació, darrerament va fer una assemblea d'associats a Puigcerdà, per donar comptes i tot això que es fa en una d'aquestes assemblees. Ara ha arribar a "La Femosa" l'abstracte dels acords que allí és van prendre, i en un apartat on hi deia: "Altes", entre altres revistes esmentades hi ha LA FEMOSA d'Artesa de Segre, i no és que els de l'ACPC no sàpiquin on som (que bé ens cobren les quotes d'associats) sinó que és ben bé allò que dèiem: Lleida és el nom de la provín-

cia on hi ha el nostre poble i, és clar, el nostre poble és Artesa de Segre.

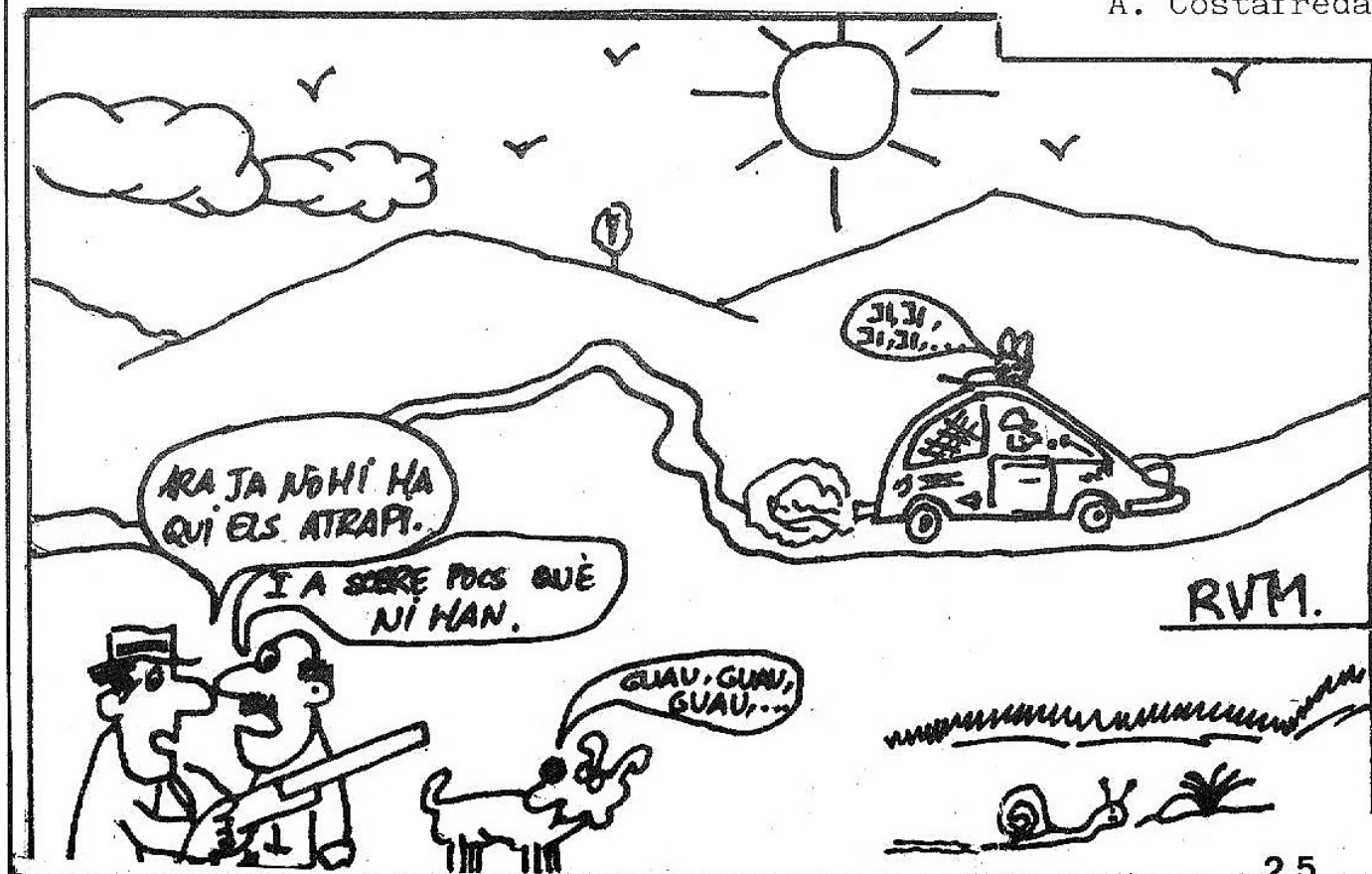
Algú dirà que els barcelonins (ja se sap) són una colla de tanoques, que són capaços de confondre un perer amb una figuera, però, això que seria una explicació fàcil al nostre problema, no resol res, ja que també els de més aprop (de Lleida, vull dir) en fan encara de més sonades, i mireu sinó:

Després del canvi de domicili de l'Agrupació Cultural "La Femosa" (fa quatre dies) es va creure convenient de fer fer un segell de goma per estampar (com a remitent) a tots els sobres de correspondència o de

tramesa de la revista. Jo mateix vaig anar a encomanar-lo una casa especialitzada amb això. Els vaig donar aquest text: "Agrupació Cultural "La Femosa"/ Carrer dels Gallart 7/ 25150-Artesa de Lleida". Tot i aquest text, ben correcte, al segell hi van posar Artesa de Segre. Ja em direu si no n'hi ha per acaure estès.

Jo no sé quantes proves com aquestes fan falta per a decidir-se, (d'una vegada per totes) a canviar el nom del nostre poble. Ho sabeu vosaltres?, doncs si és així, ja m'ho direu.

A. Costafreda

FOLKLORE ARTESENC

Jocs i entreteniments (11)

LA GALLINA CEGA:

En aquest joc hi jugaven tant els nens com les nenes. A qui tocava de pagar se li tapava els ulls, amb un mocador o altre drap, de manera que no hi pugués veure gens, llavors se li feia donar tres voltes tot dient-li:

Un, dos, tres,

busca ta mare allí on és.

Amb els ulls tapats havia d'aconseguir i agafar un altre jugador o jugadora dels que voltaven pel seu costat dient-li coses o donant-li copets, altres jugadors, però, no tan agosarats, es mantenien a més distància assenyalant la seva presència cridant o trucant amb dues pedres. Quan el jugador dels ulls tapats aconseguia d'atrapar-ne un (sense destapar-se els ulls) havia de dir el nom del jugador atrapat i si l'endevinava, aquest passava a fer de "gallineta cega", però sinó, havia de continuar pagant.

A CONILLETES:

Aquest era un joc molt semblant al de la "gallina cega", però en aquest, els altres jugadors restava al seu entorn agafats de la mà, fent una rotllana, la qual no quedava en cap moment immòvil, sinó que tant podia oscil·lar cap a l'esquerra que cap a la dreta i per això, el jugador que pagava, no sabia mai la posició exacta dels jugadors que havia d'atrapar i endivinar qui eren.

PATAQUES I PATACONS:

Les pataques eren estris de joc que la canalla es feia amb les cartes velles que podia arreplegar. Hi havia dos tipus de pataques (d'aparença igual), les unes es construïen emprant tota una carta, les altres es feien de mitja carta; d'aquestes últimes se'n deia "pataques d'un full".

Per a fer-les, s'agafava una carta i es partia, de dalt a baix, en dues meitats iguals, es posava una part sobre l'altra en forma de creu, llavors es doblegava els dos extrems de la meitat de dalt cap a sota de l'altra meitat i es premia amb força, un cop fet això, s'estirava els tros sense doblegar i, després de fixar-se amb el cantó de la carta (cara o esquena) en què havia quedat el tros ja doblegat, es posava l'altra meitat a sobre d'aquesta, de cara amunt o avall, sempre al contrari de l'altra part (les pataques havien de quedar amb cara i esquena) i s'entruduïen els dos extrems dins els plecs de l'altra meitat, un per l'esquerra i l'altre per la dreta i es premien amb força perquè quedessin ben enllaçats, formant així una sola peça.

Les "pataques d'un full" es construïen d'una manera semblant: es tallava la carta pel mig, d'ample a ample (no de dalt a baix). Cada part, al seu torn es partia també per la meitat, ara de dalt a baix. Es posaven les dues parts una sobre l'altra en forma de creu i es doblegaven els extrems de la part de dalt cap a sota i els extrems de la de sota cap dalt de manera que les dues parts, un cop separades, quedessin en forma de "U" i, llavors, tenint cura que la pataca quedés amb cara i esquena, s'enllaçaven com ja hem vist amb l'altra, però ara, és clar, només amb les petites pestanyes que quedava. Encara que aquestes pataques, un cop enllestides, tinguessin la mateixa forma de les primeres, no eren tan estimades, per la mainada, perquè amb l'ús del joc es desganyaven amb facilitat, però, per l'altra part, tenien l'avantatge (quan les cartes anaven molt escasses) que en sortia dues de cada carta.

ELS PATACONS es constuïen de la mateixa manera, però aquests es feien dels "toreros", és a dir, de les tapes de les capsas de llumins, eren, doncs, molt més petits que les pataques i per això no tenien (dins del mercat infantil) el matix valor. Amb els patacons es jugava als mateixos jocs que amb les pataques, però els feien servir els més petits.

Les pataques i patacons, a més de ser "dinners" per a ju-

jar a altres jocs, també tenien els seus jocs propis:

JOCS DE PATAQUES:

Els jugadors o jugadores (dos com a mínim) posaven una de les seves pataques dins un flendi de manera que n'hi hagués tantes com jugadors. Les pataques es posaven sempre de cara a terra, els jugadors (per torn ja previament establert) anaven tirant. El joc consistia que, amb una altra pataca, es tirava amb força contra una pataca qualsevol de dins el flendi i si amb el patac el jugador o jugadora aconseguia de girar de cara cap dal la pataca ullada, se la quedava i tenia dret a tornar a tirar.

Un altre joc semblant, però més difícil, era posar les pataques una sobre l'altra (tres, quatre o les que s'acordava) i un darrera l'altre els jugadors anaven intentant, a cops de pataca desfer tot el munt fins a aconseguir de girar la pataca de sota de tot, el que ho aconseguia se les quedava totes.

ELS MUNTETS:

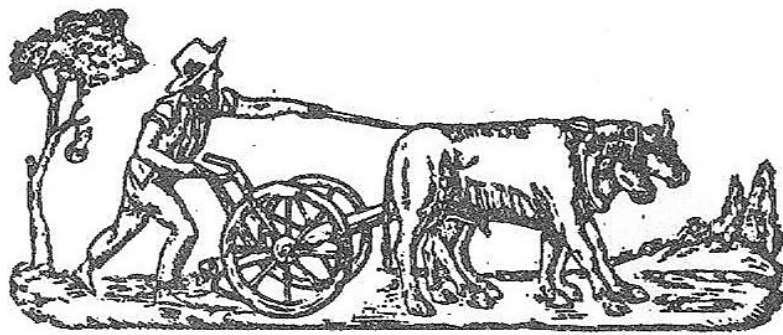
Joc preferentment de xiquetes, encara que també hi podien jugar els xiquets canviant els objectes d'amagar. Aquest joc consistia en fer muntets de terra, tres com a mínim. Dins d'aquests muntets les jugadores hi amagaven agulles de cap (una o més), però no a tots els muntets, ja que d'aquesta manera en quedava un o més sense agulles. La jugadora de torn (que no podia veure on les altres col.locaven les agulles) havia d'escollir un dels muntets, però per a fer-ho havia de dir:

Cresta mallesta
el cor me'n diu
que me'n vagi a aquesta.
Si no n'hi ha,
Déu del Cel me n'hi posarà.

I triava el muntet on se li acabava la cançó. Si hi havia agulles se les quedava i sinó havia d'esperar tenir més sort en l'altre torn. D'aquest esbarjo també se'n deia "joc de les agulles".

A. C.

LA FEMOSA

25 ANYS